

Общественно-политическая газета
Ханты-Мансийского автономного округа – Югры

ХАНТЫ ЯСАҢ

www.khanty-yasang.ru

ПЯТНИЦА
21 февраля 2014 года
№ 4 (3400)

Основана 1 ноября 1957 года

Вүдөң хуятат кассат

Тәм
номерән
лұңтаты

4-5

Айдат ханты па
вухаль хуятнән
армияйн
служитсәңн

7

Ханты именән
сема питум
хәтлнәдән
постәснән

10

Ханты поэт
Владимир
Волдин сема
питум хәтл вүш
эвәлт 75 ода йис

12

Хутыса
Кондинской
район Леуши
кәртәң ёх
нётдыт

14-15

Россия мўв
президент
поступсы щирн
2014-мит ол
культура ода версы

8-9

Прожиточной минимум вух вәна йис

Ши ут олаңан губернатор Наталья Комарова правительства мирхотн путәртәс. Дүв лупәс, ши вух унтасн нявремәта, нүша җәха мийләты вух па вәдты хотәт пәты сухуптыйдты вухәт нух дүнәтлдыйт.

«Юхи хәшум хәлүм тылшәтн ши вух иши араткемн хәшәс, шит пәты дәтәсты тынәт шеңк вәна ән енумсәт. Ши вер эвәлт кәд, экономикәин инфляция вер нух ән енмәс. Ишипа нәдам дерамтты мосл, дәдн тынәт па банкәт мийләты вух пәты процентәт нух ад енумсәт», – мирхотәң җәха лупәс губернатор.

Мосл лупты, 2013-мит одн нядмит кварталн прожиточной минимум вух 10818 шойт вух араттын вәс. Рәпитты хәннәхәйт пәты 11588 шойт вүшн вәд, рүтышәты мир пәты – 8814 шойт вух арат, нявремәт пәты – 10358 шойт араттын.

Айкедәт ара киты тәхи непек хәнты ясаңа тулмаштәс Реональда ОЛЬЗИНА

Тәм ванән Югра мұв правительства хотн округ губернатор ими Наталья Комарова мир-хот әктыдәс. Тәта йилуп верәт нух хәншты олаңан путәртсы.

И тәхийн сыр-сыр верәт олаңан вәты рәхл

Йилпа хәншум поступсы ширн и тәхийн 80-кем сыр-сыр верәт олаңан уша павәтты па арсыр давәрт суртәт тўңматты рәхл. Арсыр верәт тумпийн кашәң хәннәхә уша павәтл, мәта пурайн очередь ширн лүв вәдты хотн мәды, рәпата кәншты хуят мосты рәпата олаңан

иньшәсты веритәл па арсыр социальной верәт олаңан уша павәтты рәхл.

Экономика верәт тәты департамент рәпатнекәт яснәт ширн, Югра мұвн вәдты 97 процент арат хәннәхә тәта арсыр дәшәтум верәт олаңан иньшәсты веритләт. Мосл ястәты, округевн вәдты

мир эвәлт иньшәссы, муйсәр верәт олаңан поступсәтн нух хәншты мосл.

Ши тумпийн мирхотн грант вух есәдты вер олаңан путәртсы. Йилуп поступсы ширн, мир пәта мет яма рәпата тәты пурайн хәлүм вош па хәлүм район кәшайт грант вух җәха павәтты ширтәйләт. Округев кәшә ими яснәт ширн, ши нәтупсы вух унтасн кәшайт тўңширәңа па апрәңа мосты рәпатайт дәшәтты питләт.

Ирина САМСОНОВА

Нявремәт вәдупсы вәнәльды тәм йис тәхи

Шимәш тәхи губернатора нәтты хә А.А. Путин еслум 2013-мит одн ван хәтлуп тылшә 23-митн № 248-р поступсийн дәшәтсы.

Шәта мұң мұвев ай җәх вәнәльды пәты етум поступсәт, арсыр йилуп рәпата ширәт вәдләт, мәта утәт хәншсәт:

- Ёмвош округ социальной защита тәхи;
- Ёмвош округ вәндтыйдты вер па айдат җәх вәдупсы дерамтты тәхи;
- Ёмвош округ физической культура па спорт тәхи;
- Ёмвош округ каш

верәт дәшәтты тәхи;

– Ёмвош округ УМВД тәхи;

– Ёмвош округн наркотикәт пидә тарәндәты тәхи.

Шәта хәншман, муйсәр непекәт вәдләт, муй ширн нявремәт вәдупсы давәдты мосл па хуйтат ши верәт верләт. Шит уша павәтты пәты компьютерн непек нем вәйтты па «ай войде» ил нәрәтты мосл. Ши тәхи

нявремәт пидә рәпитты мира версы.

Йилуп рәпата ширәт тәмәш сайтәтн вәдләт:

- «Профессиональное сообщество «Социальная защита Югры»;
- «Перспективное детство Югры»;
- БУ ХМАО-Югры «Методический центр развития социального обслуживания».

Социальной об-служивание хот айкед хәнты ясаңа тулмаштәс Реональда СУРЕЙСКАЯ

Хутысаты Юграин РФ Уголовной кодекс посн рәпитсы

2013-мит одн Ёмвош округн ихущәң пұш нявремәт шәкәтсийт: Нефтеюганскийн вет пұш, Нижневартовск вошн, Нуви сәңхум, Кондинской, Сәрханл районәтн, Мегион па Покачи хуши – кашәң тәхийн и пұш шиты вәс. Кәт шимәш вер па хуятәт эвет-пукхәт енмәлтум семьяит хуши вәс, Кондинской районән Юрминское кәртәң шимәш җәх нявремәд ших сәңксәд.

2012-мит одн Сәрханл районән опека хуши рәпитты җәх хән вәлемәсәт, муйсәр хотн эви вәд, дыв шиваләсәт, хуты ши эвие сәңксы. Ши пурайн уша питәс, дүв тўңширәңа ән енмәлтсы. Өхәт ши вер

олаңан Россия МВД хота ай павәтсы.

Итәх нявремәт вүна яньшты әңкиладн ашиладн шәкәтсийт па ушәңа ән тайсийт. Шимәш вер Нижневартовской районән вәдләс.

Ши тухәдпи нявремәт вәдупсы вәнәльды җәх лапәт пұш уша версәт эвет-пукхәт шәкәтты олаңан. И ай хуят дүв сәттәда ши олаңан полиция ай павтәс. И әңки ши тәхийн рәпитты мир пойкәс, дәдн пушәхлад шәкәтты хуят уголовной вера ат павәдты.

Мосл лупты, шимәш ай җәх вәдупсы ямсыева дерамтлы, өхәт вүнават верум хуятәт законәт посн нұрн пундыйт. 2013-мит одн няд шурәс мултас хәннәхә, хуй-

тат нявремәд яма ән давәдсәт, административной ширн лакәттәсийт, 2012-мит од киньши ши вер хәтхушәңкем процента аршәка вәс. Шурәс мултәс әңки-аши леваса пушәхлад енмәлтмел пәты ОВД хуши непекә нух хәншсийт. Иши араткем җәх ОДН хотн нух хәншман вәдләт.

ХМАО-Югра УМВД айкед хәнты ясаңа тулмаштәс Реональда ОЛЬЗИНА

Айлат ёх рэпата олаңан

Ас хадты тыдәш юхи хәшум хәтәдн Ёмвошн РИЦ «Югра» нәмуп хот йитн округев рэпата верәт арталдаты департамент кәшә хә Алексей Варлаков па Мүвтәд мирәт айлат ёх рэпатайн мәты кәшайнән Сергиус Гловацкас па Михаил Пушкин айкеләт дэщәтты хәннехуятәт пида вәйтәнтәйдсәт.

Ши вәйтәнтүпсыйн А. Варлаков лупәс, хуты тәм күтн округев луватн айлат ёх эвәлт яртыяң процент арат хәннехә рэпатайды вәлдәт. Лүв ясәңдал ширн, щит шеңк ар әнтәм. Вантә, Европа мұвәт хуши араттелдн 45 муй 50 процент арат айлат хуят иса рэпата ән тайләт. Ләдн мұң хуше-ва щимәш нұша вер ән тывәс, мұвтәд мирәт айлат ёх рэпатайн мәты тәхи кәшайнән немасыя тыв юхәтсәңән па тәта сыр-сыр верәт дэщәтләңән. Дын дәңхалдән Югра мұв хуши арсыр йилуп верәт пүншты, хута хәннехуятәт елды рәпитты веритләт.

СНГ хон пелкәтн айлат ёх рәпитты вер вантты кәшә хә Михаил Пушкин путәртәс, Югра тумпийн дыв Калмыкия мұвн

па Пермской край хуши ишиты арсыр проектәт верты питләт, ләдн щәта вәлты айлат ёх рэпатайн мәты. «Нын округәнән хуятәт тащәңа вәлдәт, щит пәта тәта арсыр вер яма дэщәтты рәхл», – нәхмәс тәм кәшә хә.

Мүвтәд мирәт Восточной Европа па Центральной Азия айлат ёх рэпатайн мәты кәшә хә Сергиус Гловацкас лупәс, хуты тәм юхи хәшум олаңн дыв тўңширәңа арталдаты питләт, мәта тәхийн па муй ширн дыведа елды арсыр верәт дэщәтты. «Мұң дәңхалүв, ләдн кашәңа айлат хәннехә лүв сема питум мұвәдн рэпата тәмхәтл ат тайс па щит пәта нын Ёмвош округәна нәтүпсы айн-айн па верлүв», – путәртәс лүв.

Ропхәң күрк тыдәш ветмит хәтәдн Ёмвош Биатлонной центр хушә округев кәшайт айкел әкәтты хуятәта «Сочи – 2014» кәсупсәт вандтәты тәхи альсәт.

Хутыса кәсупсы мәнд

Ияха әктәшум теле-виденияйн, радибайн па газетаитн рәпитты хәннехуятәтелпийн Югра мұв кәшә дәңкәр хә Алексей Путин ясәң тәс. Лүв путәртәс, хуты вәлты-холты ширевән мұң арсыр кәсупсәт вантсүв. Тәм «Сочи – 2014» кәсты ширәт вандтәты тәхи Ёмвошн немасыя дэщәтсы, ләдн вошәң хуятәт теле-видение хұват Биатлонной центр эвәлт ишиты лүвәд тўңширәңа вантты па арталдаты шир тайсәт. Олимпиада мәнты вер мет олаңн ропхәң күрк тыдәш лапәтмит хәтәдн етна пелка Москва вош нивәд щосн ширн теле-виденияйн альты пита-са. Ши тумпийн щәта арсыр якты-ариты хотәт хәннехуятәт вантты веритләт па каврум дәтутәт дәтты шир па вәд.

Юхи хәшум ясәңдалн Югра мұв кәшә дәңкәр хә Алексей Путин лупәс, Биатлонной центр тәхи тәм вудаң кәсупсәт мәнты пурайн иса ропхәң күрк лапәтмит хәтл вўш эвәлт па 23-мит хәтл вәнта 10 щос аләңсахәт эвәлт па 11 щос етна пеләк вәнта рәпитты питад. Щит пәта мәтты хәннехә дәңхәл ки, шив яңхты веритл па Югра мұв кәсты хуятәт вер ямсыева арталдаты па уша павәтты шир тайл. Тәм олн, вантә, Олимпиада хуши катләсыйлты айлат ёх тәп 15 кәсупсы ширн дыв күтелдн кәсләт. Югра мұвев хуятәт тәп хәлум ширн щәта кәсты питләт. Щит пәта Ёмвош округ кәшайт нәмәсләт, муй ширн па кәсупсы ширәта тәта елды мұң айлат ёхлүв вәндтәты рәхл па муй щит пәта па ямсыева верты мосл.

«Сочи – 2014» тәхия дэщәтәйдсәт

Ас хадты тыдәш 30-мит хәтәдн Ёмвошн РИЦ «Югра» нәмуп тәхийн мирхот мәнәс. Шив әктәшум физической культура па Ёмвош округев спорт Департамент кәшә Евгений Редькин, «ЮграМегаСпорт» кәшә Олег Дресс па духән хәхәдты вер тәхи кәшә дәңкәр хә Сергей Крянин айкел дэщәтты хәннехуятәт пида вәйтәнтәйдсәт.

Евгений Редькин путәртәс, хуты тәмхәтл веритлүв лупты, муй арат хәннехә мұң округев эвәлт «Сочи – 2014» кәсупсыя мәнәс. Югра мұв ёхлүв хәлум ширн

кәсләт, щит: сноуборд, биатлон па духән хәхәдты вер. Щиты нәд хуят духән хәхәлдәт: Евгений Шаповалов, Александр Попов, Антон Гафаров, Сергей Устюгов. Биатлон ширн,

духән хәхәдман, пушкан эвәлт есәлдты Екатерина Шумилова па Алексей Волков вўянтсәңән. Сноуборд ширн Екатерина Илюхина кәсты мәнәс.

Сергей Крянин лупәс, дыв тумпелән, аршәк айлат ёх кәсупсыя па ән вўса. Лүв ясәңдал ширн, мұң Югра мұвев хуятәт тўңширәңа па иса вәшкәта кәсты питләт. Щит пәта нәмәсты мосл, хуты дыв ищипа олаң тәхета ат юхәтсәт. Ёмвош округ

гев эвәлт кәсупсыя питум хәтләтн Сочи воша 50 хәннехә Губернатор нецев пида мәныләс. Ши хуятәт күтн сыры олаңн яма вәдупсы хұват рәпитум ёх, щит: тохтурәт, айлат ёхлүв кәсты ширәта вәндтәты хуятәт па вет шәкашты няврем. Дыв хулыева мұң кәсты ёхлүв верәта амәт тәты питләт.

Сочи вошн кәсупсы мәнты хәтләт мәр мұң Ёмвошн вәлты хуятлүва Биатлонной тәхевн теле-видения хұват арсыр айкеләт Олимпиада олаңн вандтәлйит. Щәта вошәң мир щитәт вантты па ямсыева рўтыщәты веритләт.

ВЭЯТН ЩИ ОЛАҢҢАН

Ропхәң күрк тыдәш лапәтмит хәтәдн етна пелка Сочи вошн Олимпиада пүншсы. Ши вер мәнум юпийн, ропхәң күрк тыдәш нивәдмит хәтәдн, Россия мұв Президент Владимир Путин кәсупсыя юхтум хуятәт едпийн тәммиты лупәс: «Елды мұң шеңк ар сыр-сыр давәртәң рэпатайт тайлүв. Щит пәта әрлән-щомлән и тәхия әктәты, ләдн елды тўңширәңа кәсты па веритты кемән тәм вудаң кәсупсыйн олаң тәхета питты». Лүв ясәңдал ширн, Олимпиада пүншум вер шеңк яма па хурасәңа мәнәс. Щит пәта мұң кәсты ёхлүва ишиты яма елды арсыр вер дэщәтты мосл.

Айкеләт хәншәс
Владимир ЕНОВ

Вўдең хоттел ёх хуши енмум айлат хэ

Мўев дављдты ёх емљхљтл пљты ма нынљна лљңхалум «Луима сэрипос» газетайн рэпитты вухаль айлат хэ Александр Вьюткин ољљңљн хљншты.

Александр Сўмљтвош Арайон Саранпауль кэртљн сема питљс. Аңкел-ашел ар ол мљр вўдэт дављдман вэсљн. Ши пљты ай пушхие хэт тљд вэнты вэң хуятдл пилда вўды тљщљтн енмљс. Ащелхэдумљњмудтасол пиркатира вэс. Айтелн лўведа шеңк эмљщ вэс ащела нётты, вўдэт ияха пэшљсљкљкљтты (вошитты). Хэт ода ювмалн вухаль пух Саранпауль кэртљшколая вўратты питљс. Вантэ, ар пелљк нљвремљт вэңдтљйдты тэсљйт, лўведа ателт марем вэс. Ши пура ољљңљн Александр щиты нэмљдмљс: «Ащколая ма јйдам па опрљщем пилда јохљтсум. Јйдам, вантэ, сырыя ащколая јњхсљт, дљв сора мосты класса хэхљдсљт. Мин опрљщем пилда хот хуљйин долљман хљщсумн. Хулда мљнты исљ јн па вэйтлемн. Лўв пљдлы, ши тумпийн исемлљңкљл, ма па јйленцки, ищи немљдт јн вэдум. Щиты долљтемн кўтн роман и вэңдтљты ими минемн шивалэслэ па мљнем мосты хот јита тэслэ. Щљдта вэңдтљйдты ши питсум».

Јртљњолдуваттљйин Александр Дмитриј Агеев лэщљтум «Вўды пљнт» немпи ариты, јкты па нэрљсты јућн јонтты вэңдтљты ащколая јњхтыпитљс. Ши пура вўш эвљдтљмхљтл вэнты ши јис верљт Александр така тљйлљлэ.

Ащкола етшуптумљд јупийн айлат хэ Ёмвош педучилищљя музыкальной тљхия вэңдтљйдты јохтљс. Ешавэс па армия вўсы. Мосл јстљты,

Александр армия мљнты шеңк вўратљс. Вантэ, јйдал, лэхљс хуятдл исљ служитман вэсљт. Лўв ищи мўев па мирлўв дављдты мљнты лљңхљс. Кљт ол мљр вухаль айлат хэ Красноярск мўв Ужур вошн ракетной тљхетн вэс. Јући мљнты едпийн лўведа вэңдлэ сержант нем мљсы. Щљта вэдман Александр хэс мудтас айлат хэ пљты командира вэс. Ши ољљңљн лўв щиты путљртљс: «Армия јохљтлемн ма кљтлем тљлљщ щиты вэсум. Вантэ, пљдаттемљй, щитпљты командирљт јн вэйтсљт, хулт пелда мљнем китты. Јпўш дављрт хир пилда мосљс хэс вет верста хэхљдты, щљдта пушкан эвљдтесљдты. Мљ хэхљдты па партсыјом. Эмљщ вэс, кимит ол служитты ёх јудта вэсљт, ма па кўтўпн хэхљдсум. Щљдта пушкан есљдты пурајн ма мет тэсљ есљдсум. Ши јупийн кэщљйт вантсљт, хути ма щикўш пљдлатемн ай, тэп ёрем вэд, щит пљты ма јм тљхия служитты китсыјом. Вантэ, ащколайн вэңдтљйдман ма ёрљщты верљт пелды сљмљњвэсум. Щитумпийн ай пура вўш эвљдт войхўд велпљслуман јњхсум, айтелн пушкан эвљдт есљдтыхошлум. Щитпљты па айлат ёх тумпийн мљнемљ армияјн служитты кеншљк вэс. Ванкўтлы мўњполкеварсыјорљщты кљсупсэтн нух питылљс. Кљшљң айлат хэ лўв јућан верл јмљ тљйсљлэ. И хуят јмљ наврљс, па хуят јмљ тарљнлљс, ма па јмљ нух талэссум - хэдумљњ хэт арат пўш. Щит пљты армия мљнты айлат ёх

лљңхалум јстљты, лэдн служитты едпийн дљв ёрљщты верљт јмљ ат тљйсљт».

Армия эвљдт рэт мўва Александр пљнт ёшл кљтхушљњ хљтл мљр вэс. Вантэ, ши сўс-тљлпурајн тўтљң хопљт јнт јњхсљт, тљд ёш худна јн версы, тўхлљң хопљ ликумты ищи дављрт вэс. Вухаль хэ Приобье вошн тљдљң лэпљт хљтл омсљс, щљдта Сўмљтвошн веткем хљтл, тэп ши јупийн рэтлэд хушљ јохтљс.

Саранпауль кэртљн Сайлат хэ «Мань Ускве» («Ај вошие») немпи тљхия рэпитты мљнљс. Щљталўв нљвремљт вухаль јкљ па санквыл-тапн јонтты веравэңдтљс. Ёхљтшљк мўјнљ јохтум рўтыщљты хљннехуятљт кеватэтлјты хэј рэпитљс. Вантэ, вўды тљщљт дављдты хоттелёхн енмум хуят Кев тљхет јмљ вэс. Кўш шив хљтлљтн, кўш пљтлм аталн, исљ јмљ јњхљл.

2005-мит олн лўв Ёмвошљ каслэс па «Луима сэрипос» газетайн рэпитты питљс. Хэдум ол мљнум јупийн Александр Евгений ими тэс. 2010-мит олн вухаль айлат ёх Југра мўв губернатор грант вух унтасн «Аратн, јкљтн певљдты ёх» немпи ариты-јкты тљхи пўншсљт. Владимир Меров, Елена

Фризоргер, Евгений па Александр Вьюткинљн, Дарљя Татаринова па Валерий Сайнахов тэсљ па эмшљ вухаль мир культура верљт мира алљлљт. Хэдум мудтас ол мљр дљв арсыр па хон пелљк мўвљтн: Эстония, Венгрия, Финляндия, США па Россия мўв Петрозаводск, Саранск, Москва, Тюмень, Екатеринбург па Чебоксары вэң вошљтн јкхотљт ванлэсљт. Јм арат ишљк непекат па мўјдупсэт ёшљ пављтсљт.

Ши тумпийн Александр кашљң лўң рўтыщљты пурајн рэт кэртљн «Мань Ускве» тљхийн нљвремљт пилда рэпитљл. Тљм ванљн ши тљхи хэс ода јис. Емљхљтл пљты ши тљхи рэпатнекат нљвремљт пилда Ёмвош округев вошљт хўват јњхсљт, лэдн мира вухаль јис ариты, јкты па нэрљсты верљт ванлэтљты. Тљм пљнт ёш ищи грант вух унтасн лэщљтсы.

Мўев дављдты ёх емљхљтл пљты мўњ Александр Вьюткин-на вўшљ јсљљт китлўв. Тљдљң вэлупсы лўведа лљңхалўв, хўв јис, хўв нэпљт, уяңа, вешкљтљ, шэк верљт јн вантман еллы вэдты, нљвремљт енмљдты па Југра мўев, вухаль мир культура верљт ищиты сљмљңљ тљйтты па еллы тэты.

Ирина ПОСЛОВСКАЯ

Мүвев-автэв ямсыева нух вантман тайлдэ

Там йисн давэртшак вэйтты айдат ханнехэ, мата хуят ханты мир рэт ясэң, культура верат яма тайл. Вүдең ёхн, тэщэң Асн енмум нявремие вэлупсы хуват рэт ясэңл иса пурайн тэты пилд. Икет емаңхатл паты ханты айдат хэе Виктор Вагатов олаңаң ханшты дэңхалум.

дэлн вэн хуятна ар-сыр верн пушхие ат нётас. Вэна пелка ювум ёх хилые шеңк сэмэна тайсат. Щатщасел дүв пэтэла ай сэсы верас па кашаңхатдалаңсатышив мавэң детут пунылас. Ай няврема шеңк эмаш вэс, дүв нумсэлн вэнт войт еплэң мойлупсэт китлат.

1994-мит олн Витя Касум кэрт ашколая олаңмит класса тэсы. Рүщ ясэң дүв иса аң вэс, вантэ, юлн тэп рэт ясэңаң путэртсат. Мосл ястаты, ханты пүхие ашколайн вера яма вэнттылас. Щит паты нумсэң няврем район па округ дуватыйн рэт ясэңаң хуват олимпиадайн нух пилтылас. Ипүш Новосибирск вошн лэщатум российской кэсупсэтн ищи олаңмит тахи вүс.

Ашкола етшуптумал юпийн айдат хэ армия вүсы. Кат ол мэр Виктор Москва вошн МВД РВ кинологиче-

ской тахийн ампат вэнтуман служитас. Мосл ястаты, тамхатл шив аң ширн служитты аң вүды. Сырыя мосл амп пид лэхсаңа йиты. Ампа нэнен яма хэлэнтал ки, елды палтэплы мүвев давалты пилд. Виктор ампа Лолэ нем тайс. Лын имухты лэхсаңа йисна. Ханты хэе ампад сыстама тайсалэ, детут лапатсэлэ. Щит паты Лолэ ампае кэща айдат хэ яма хэлэнтас, иса муй верн партсы – яма верас. Немхуята аңтеслас лэхас ханнехэ пидэ увман путэртты. Мулты атам сый хэлал ки, имухтыурипыныщал. Шиты кат лэхас хуятна кат ол мэр ияха катласман служитсэна.

Там тахийн служитты айдат ёх Москва вош лэщатум ар мирэң емаңхатлатн вэнтум ампат пид кашаң ут вантман тайсат, дэлн атам верат аң тывсат. Тал пурайн хон вошэв мүй йилпийн яңхты-мэнтты карты кел эшат давалсат.

Армия юпийн Виктор хон Петра воша государственной полярной академия мүвев сыстама тайты вера вэнтыйлды мэна. Вэнтыйлмал мэр арсыр вэитантупсэтн, дүнтупсэтн, емаңхатлатн

иса апраң айдат хуята вэс. Нядмит-ветмит курсан Виктор вулаң профессорат пидэ Нуви саңхум па Советской районна яңхас, дэлн мүвев-йңкев олаңаң уша верты па дерамтты, сыстам муй аңтэ ши мүй. Нуви саңхум районан вэн па ай нуви йиңк дорна, Советской районан нуви малэң йиңкат ямсыева вантсыйт.

Академия етшуптумал юпийн ханты хэ Сэрхэлд район Угут кэрта вэлты мэна. Щаталүв ол мултас «Юганской» немпи мүй-ават давалты тахийн вэнтат государственной хэа вэл. Рэпата педэ Виктор шеңк сэмэна. Вантэ, айтелн ащелн-аңкелн вэнтасы мүвев-йңкев, юхат-варсат па иса енумты утыет шавиман па давалман тайты.

Мүвев давалты ёх емаңхатл паты ма там нявлак па ром айдат ханты хэа ям вүща ясэңат китлум па дэңхалум ишисаты ям нумасн мүн сорни Югра мүвев давалман па вантман тайты, соращак имие вэйтты па пүшхит Нуви Торумн эша паватты. Уяна, пищаңа елды вэла, вэщката рэпита па ишисаты мир сэмэна тая.

Ирина САМСОНОВА

Хэс лапат ол юхды Константин Егорович па Альбина Ильинична Вагатовна хоттел ёхн нядмн пүшхие сема пилтас, Виктор немн мэсы. Аңкел-асел хэс мултас ол мэр вүлэт давалман вэсэна. Щит паты нявремиет айтелн вэлт, муй ширн вүды тащатн вэлты мосл.

Рэпата педэ каркам пүхие ванкүтды щасел, щатщасел хушатэтдысы,

ЯҢХТЫ-МАНТЫ ЭШАТ ДЭЩАТДЫЙТ

Югра мұв губернатор ими Наталья Комарова Сұматвошн мирхот пурайн яңхты-манты верат тэты департаментат кэщайт, ОАО «Северречфлот», ОАО «ЮТэйр», ФБУ «Обь-Иртышводопуть» тэхет рэпатнекат тутан хопн яңхты, тухлан хопн пәрдыты па машинайн яңхты эшат оланан путартас.

Кэща нецев яснат ширн, Сұматвошрайонан яңхты-манты верат мет даварта мандат. Тата вэдты кашан кимит ханнехэ ланхал, ләнн ши верат сорахак ат тунматсыйт. Щит паты Н. Комарова ақташум мира путартас, муйсар верат округев хуваттын дыв 2013-мит ол мар дэщатсат.

Тэняд ол Югра мұвн сыр-сыр тухлан хопатн хәлүмсот ветьян шурас

мудтас хуят, тухлан эхалн сот лапат шурас мудтас ханнехэ янхас. Там олн шивера 770 миллион шойт вух есәдты нәмәсды, щит манум ол кинши соткем миллион шойт аршак.

Наталья Комарова лупас, мет оланан мосл арсыр вошата, кертата автобусн янхты верат дэщатты, тухлан патутан хопат тэхет паты иилуп машинайн муй хопат дэтты. Ши тумпийн округ

эшат ямсыева иилп нух вантты, ләнн кашан ханнехэ кеншак вәс мосты тэхета манты.

2013-мит олн Сұматвошн итэх тутан хопатн янхты тэхет пүншыйт. Шалта 2014-митн кэщайт нәмәслат Сұматвош эвалт Игрим вош вәнты янхты-манты эш тунцираңа непеқан етшуптаты мосл.

Манум ол ван хатлуп тылашн Югра мұв кэща не муниципальной тэхет кэщайт пида кертатн вэдты тухлан хоп датты хәрәт оланан путартас.

Тамхәтл округев хуваттын кертан мир тәдты паты па аталн метсоралекшитты ехвохты кеши 82 кертан тухлан

хоп датты хәрәт дэщатты мосл. Щит паты Югра мұв кэща ими партас ши вер яма нух вантты па уша пунты, мата тахийн иилуп хәр верты муй па иилпатты мосл. Там ол тәнлуп тылашн ши вер непека тунцираңа нух ханшлы. Ши тумпийн там ванан округев кэща ех «Югорской промышленной корпорация» тахи хуятат пида еш пос непека пундәт. Ши вер яма манты питд ки, Саранпауль керт вүш эвалт Игрим вош вәнты машинайн янхты кев эш пунты питды.

**Ханты ясаңа
тулмащтас**

Ирина ПОСЛОВСКАЯ

Тәнлуп тылаш 28-митн Ёмвошн Паралимпийской тут юхәтл. Вошев хуват вәтәң 15 спортсмен тут тэты питләт.

Дыв күтелн легкой атлетика хуват чемпион хә Алексей Ашапатов, чемпион не Юлия Любчик, Сурдлимпийской кәсупсыйн кимит тахи вүйом хә Максим Бган.

Лыв тут пида спортивной слава аллея эвалт А.В. Филипенко немпи спортивной комплекс вәнты хәлүмкем верста айдтыевахәхәдтыпитләт.

Мосл ястаты, хуты тәнлуп тылаш 26-митн Паралимпийской тут вәдшы мұвев хуват тэты питсы, щит Россия мұв 46 вош хуват 1500-кем хуят тэты питл.

ХI-мит Паралимпийской тәдәң кәсупсы айкер тылаш 7-митн пүншды. Югра мұвев эвалт шив Константин Шихов, Василий Варлаков, Николай Терентьев па Владимир Литвиненко мәнләт. Дыв «следж-хоккей» юнты питләт.

**Ханты ясаңа тулмащтас
Людмила ЛОНГОРОВА**

Мұвев давәдты верат

Ропхан күрк тылаш 14-мит хәтәдн Ёмвошн округев военной комиссар Юрий Буров, «Центр развития молодежи» кэща хә Игорь Есин, Афганистанан даясум ех «Баграм» тахи кэща Салават Ниязов айкеләт акаатты ханнехуятат пида вәйтантийдсәт.

Олан ясаң мұвев давәдты ех верат оланан военной комиссар **Ю. Буров** тәс.

– Россия мұв армия хуши юхи хәшум олатн сыр-сыр иилуп верат дэщатсыйт. Офицер ех шимла йис, аршак солдат контракт ширн служитты питас. Мүн ләнхалүв, ләнн таксар па әрән армия ат тайсүв. Тутан муй тухлан хопатн ишиты арсыр иилуп верат версыйт, ләнн мосты пурайн дыв тәса ат рәпитсәт. Ин армияйн служитты айлат ех яма дәмәтты, лапатты, рүтшәтты па арсыр даясты верата вәндтәты питсыйт. Щит пата тамхәтл ай ех Россия мұвев давәдты манты ләнхаләт. Ма педколледжан навремәт едпийн армияев оланан айкеләт тәсум. Юхи хәшум яснемән дывел иньшәсум: «Мәнләт дыв тамхәтл служитты муй

әнәт?» Айлат ех худыева ешлад нух алумсәт па армияйн мұвев давәдты кашашсәт.

Афганистанан даясум ех «Баграм» тахи кэща **С. Ниязов** айкел верас.

– Афганистан эвалт мүн ехлүв юхи юхтум вүш эвалт 25 ол мәнәс. Ши пурайн шәта ар служитум ханнехә пәратсы. Тамхәтл мұңева ши хуятат оланан иса нәмты мосл. Дыв, вантә, Варшавской договор поступсы хуватн арсыр па хон пелкәтн вәсәт. Алпа, вәнашәкювумханнехуятат нәмләт, муй ширн Советской Союз пурайн мүн мирлүв дыв күтелнисаяма па ләхсәна вәсәт.

Там ванан Ёмвошн «Патриот» немупхотийтн сохәл дэщатсүв па 1982-мит олн Афганистанан далын пәратум Павел Моденцов хур ши тахия версүв. Ши айлат хә мүн вошевн хәдмитәшколайн

вәндтылдәс, 1981-мит олн талта армияя вохсы. 32 ол ши вер эвалт мәнәс. Архивәт вантмев пурайн уша йис, дүв Красной Звезда орденан постасы. Ин мүн нумәс версүв, Ёмвош хәдмитәшколая, хута Павел шәнәт вәндтылдәс, дүв немәл юкәнтты. Ши тумпийн, ши ашкола эвалт хәлүм айлат хә ишиты арсыр тәхетн Афганистан муй Чечня далы вүшәтн пәратсыйт. Ма нәмәстемән, мүн шеңк мосты вер верлүв. Вантә, ин вәндтийдты па енүмты пухәт иса ши вер нәмты питләт па едды ишиты вешкатарәт мұвев давәдләт.

Юводаңан И. Есин путартас, дыв айлат ех пида мүн рәт мұвев давәдты верат оланан сыр-сыр вәйтантупсәт дэщатсәт. Тамхәтл 600 мудтас патриотической ширн верум тахи мұвевн вәд па рәпитл. Там йисн енүмты айлат хуятәтелды ишиты сәмәна Россия мұвев тайты па шавиты питләт.

Владимир ЕНОВ

Вөтәң ханты айкеләт хәншты ими Таисья Себурова 65 ода йис

**65 ол юхды Түкьякәң кәртән хәнты хоттел
ёх хуща ай эвие сема питәс, Тася немн пун-
сы. Айтедн хәнты эвие рәт яснад педы
сәмәңа енмәс.**

Ашкола юпийн Ле-ниград вошн А.И. Гер-цен немпи пединститут етшуптумад юпийн ол мәр ашколайн нявремәт рүщясаңа палитературая вәндтәс. Шәлта айлат Та-исья «Хәнты ясаң» газе-тая рәпитты вохсы. Тәта 30 мултас ол рәпитмал

мәр Таисья Степановна айкел хәншты не эвәлт кәша ләңкәр неңа йис. Рәпатайд тумпийн Таи-сья Степановна 1988-мит олн Ваньшавәт кәртән няврем вәндтум не Та-тьяна Григорьевна Ледко-ва пидә эвет-пухат пәты «Түтые» немпи лүңәтты киника версәңә. «Хәнты ясаң» газета 50 ода ювум пурайн газетаев олаңән киника ләшәтәс. Әхәт па «Найң мұв, Вөртәң мұв моньшәт» киника есләс.

Таисья Степановна ипульняма хәншты паям вәндтәты неңа вәд.

Нәмлүв, муй щирн лүв сәмәңа мүнөв, айлат ёх, вәндтәс. Лүв эвәдтәда уша версүв, муй щирн арсыр хәннехәятәт пидә путәртты, муй па мулды верәт олаңән ушаңа иньшәсты мосд. Лүв мүнөв вәндтәс, муй щирн сора айкеләт хәншты па

непека хәншты мосд. Щит пәты мұң лүвәдә вән пәмәшпи ясаң луплүв.

Ин Таисья Степановна рүтьшуман вәд. Лүварсыр етнхотәта, емәңхәтләта вандтупсәта яңхал, итәх пурайн шәта лүв пидәда вәйтантайдлүв. Лүв «Хәнты ясаң» газета-ев лүңәтл, итәх пурайн путәртәд, муй щирн ям-сыева хәншты мосд. Ши тумпийн Таисья Степа-новна дачайн арсыр аня лыптәт, епләң детутәт енмәдтәд.

Ешәк Таисья Сте-пановна, сема питум хәтлән пәты хошум яснат лупты ләңхалүв. Лапәт Тәрум ортум мұв, хәт Тәрум ортум мұв Тухлаң Ики Аки нәңена әр па шом ат мәд хұв йис нәпәт тум-така вәдты!

Людмила СПИРЯКОВА

Ух редакторәв 55 ода йис

**Тәндуп тыдәш 18-мит хәтәдн хәнты мир учёной не,
педагогической наукайт кандидат, «Хәнты ясаң» па «Лу-
има сәрипос» газетайңән ух редактор Раиса Решетнико-
ва сема питум хәтл вұш эвәлт 55 ол постәс.**

Тәм нявлак па шакпак хәнты имие Сүмәтвош район Түтлейм кәртән сема питәс. Аңкел ар ол мәр мис пәсты неңа рәпитәс, ащел вәлупсы мәр вой-хүл вәдпәсдуман вәс. Айтедн эвие йис путрәт, моньшәт хәдәнтыләс. Вән хуятлад педә вантман түтшәңәт, аканяты, ай дәмәтсухиет ентәс. Щит пәты вәна ювмадн кашәң верые – күш ёшдалн, күш непекаң шакпака, тәса па түнширәңа верләдә.

1980-мит олн айлат Раиса неңеи Ёмвош педучилище, әхәтшәк Шадринск вошән пединститут етшуптәс. 2003-митн педагогиче-ской наукайт кандидат учёной нем холумтәс. Ищи оләтн «Хәнты ясаң» па «Луима сәрипос» газетайңән ух редактора павәтсы.

Мұң иса пурайн нәмәслүв, кәша

неңев пәдаттел щикүш ай, тәп щикем ар па мосты рәпата верты хошл, мәта ута күншемийл – иса яма па сәмәңа верләдә.

Мұң, «Хәнты ясаң» газетайн рәпитты ёх, емәңхәтл пәты Ра-иса Германовная вұща яснат китлүв па ләңхалүв ястәты: «Тынәң, мосты хәнты имие! Ай пушхиет хәнты мир культура вәндтәты пәты, «Хәнты ясаң» па «Луима сәрипос» газетайңән елды етты вера нәң әр әр пунсан – вән пәмәшпи нәңена ястәлүв. Хұв йис, хұв нәпәт, кәшиды-мәшды вәда, ищиты нявлак нумсәт вәлупсы хұват елды тұва! Нявремдәңән, хилыдәңән лавәдман, сәмәңа ат тайлдыйн!»

Ирина САМСОНОВА

Губернатор мойлупсы пӕта

Вӱдӕн ӕхдӕтн кӕсы пиядӕт

*Ропхӕн кӱрк
тыдӕш 15-мит
хӕтӕдн Ёмвош
Ледовой дво-
рец пӱнӕдн
округев дуватн
вӕдты вӱдӕн
ӕх дыв кӱтелн
вӱды ӕхдӕтн
Губернатор
мойлупсы пӕта
кӕссӕт. Ши
кӕсупсы ар-
сыр тӕхет эвӕдт
хӕннехуятӕт
юхтыйдсӕт, щит
Нуви сӕнхум,
Сӱмӕтвош,
Сӕрханл, Ниж-
невартов-
ской па Ёмвош
районӕт.*

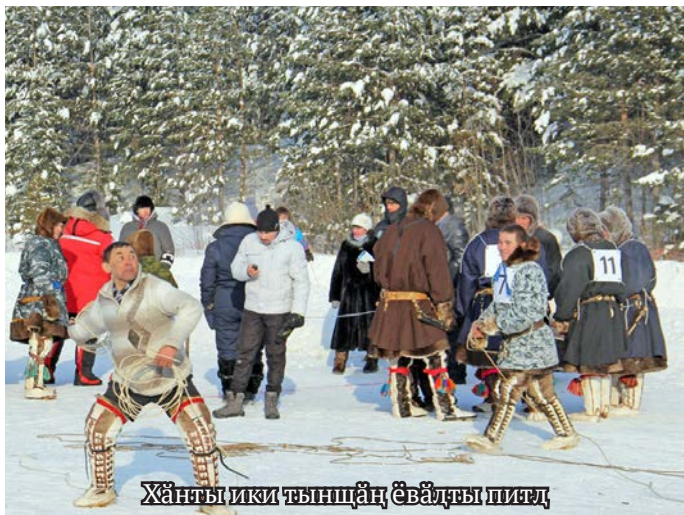

Ю. Тарлин тынӕн эвӕдмӕс

Тӕм кӕсупсы ширӕт вантты па арталӕты хуятӕт кӱтн немасыя Мӱвтӕд мирӕт вӱдӕн ӕх кӕща Михаил Погодаев Якутия мӱв, Россия мӱв вӱдӕн ӕхдӕв кӕща Дмитрий Хороля Ямал эвӕдт па Государственной Дума хот депутатӕт Ёмвоша ӕктӕцийдсӕт. Ши ӕх тумпийн Ёмвош округев кӕща дӕнкӕр хӕ Геннадий Бухтин, «Югра дылдуптӕты» тӕхи кӕща Александр Новьюхов, Природной ресурсӕттӕхи кӕща Евгений Платонов па Югра мӱв вӱдӕн

хуятӕт кӕща Степан Кечимов кӕсупсы ширӕт арталӕсӕт. Мосд лупты ши олдӕнӕн, тӕмӕш Губернатор мойлупсы юкана вӱдӕн хуятӕт кӱтн верум кӕсупсы Ёмвош округев хуши мет олдӕн пӱш лӕшӕтсы па елды лӱв кашӕн хӕдум од мӕр юпийн ищиты мӕнты пил.

Тӕмхӕтд вӱдӕн ӕхдӕв кӱтн кӕсупсы арталум кӕшайт вантсӕт, хутыса дыв вӱдыдал тӕйты хошдӕт, муй ширн войдалдавӕлдӕт па ӕхдӕн янхты вӕндтӕдӕт. Ши

Хӕнты ики тынӕн эвӕдты пилд

Г.Ф. Бухтин мойлупсӕт ортӕл

кассат

тумпийн кэчайт уша паватсат, муйсәр касты ширатн вўдең ех нух питты веритлат. Кашаң хуята мосас вўдын наврәдман сора манта, духан хәхәлты, тәса тыншаң сўва евәлматы па хәлүм пўш и тахи эвәлт тўңширәңа навәрматы.

Тәм Ёмвош округев Губернатор мойлупсы юкана верум кәсупсийн 17 вўдын кирум әхләтн вўды лавәлты хәннехуятат дыв күтелн кәссат. Арсыр кәсупсыширәтн олаң тахи еша павтас айдат ханты хә **Юрий Тарлин** Касум вош Нуви сәнхум район эвәлт. Щит пата лўв па хон пеләкн верум хоп севас моторән, нуви тўт вўшитты машинайн, ноутбукан па Губернатор кубокан мойләсы. Ши тумпийн Юрий Тарлин многоборье ширн олаң тахи вўс па вўдылад яма тайты кәсупсәтән ишиты кимит тахия питас пащит пата «Буран» пата мотор па «Самсунг» немуп телевизор еша павтас. Многоборье ширн кимит тахи **Альберт Покачев** Сәрханд район эвәлт вўс, хәдмит тахи **Евгений Айпин** Нижневартоской район эвәлт холумтас. Дыв иши мойләсыйт.

Вўдылад яма тайты ширн **Иван Попов** Нуви сәнхум район эвәлт олаң тахия юхтас, лўв «Буран» пата моторән кәтлуптасы. **Аркадий Хозяинов** Сўмәтвош район эвәлт ши ширн хәдмит тахия питас. **Марк Рынков** Сәрханд район эвәлт мет айдат вўды лавәлты ех күтн олаң тахи еша **Иосиф Кечимов** павтас, щит пата дыв ишиты «Буран» моторән мойләсыйт. Маширемән, мосд щиты лупты, хуы кашаң кәсупсийн вәлүм хәннехә ән юремасы

па мойлупсийн мәсы па ишәкты непекән кәтлуптасы. Тәмиты сора па хурасәңа Ёмвош округ Губернатор мойлупсы юкана верум вўдең ехлўв кәсупсәт мәнсат.

Ши вулаң вер сухнум юпийн ияха әктәшум Ёмвош округев кэчайт тәм кәсупсы олаңән немасыя Ледовой дворец хот йитн мирхот версәт. Айкел дэщәтты хәннехуятат елпийн олаң ясаң Югра мўв вўдең хуятат кәща **Степан Кечимов** тәс. Лўв тәмиты путәртас:

– *Маширемән, тәмхәтл мўң вўды лавәлты ехлўв шеңкяма па әмшә кәссат. Вўдең хуятат күтн хәлүм шуши мир вәс, щит: хәнтәт, сәранәт па юрнәт. Тәмәщ кәсупсәт елды па верты мосл.*

Лўв юпелән Ёмвош округев кәща ләңкәр хә **Геннадий Бухтин** путәртас:

– *Мосд ястәты, хуы атәлт районәт ширн вәлты кәсупсәтн тәп и мир хуятат дыв күтелн касты веритлат. Тәта мўң хуше-ва арсыр мир ехлўв кәссат па ияха вәйтантыйдты шир тайсәт. Нәмәстемән, щит шеңк вулаң вер па елды па тәмәщ кәсупсәт тәта верты питлўв.*

Югра мўв Природной ресурсәт тахи кәща хә **Евгений Платонов** лупас:

– *Хән Ёмвош округев кәща не партас тәмәщ кәсупсы тәта дэщәтты, мўң нәмәсты питсўв, веритлўв муй әнтә шимәщ вер тўңширәңа верты. Юхәтләт мўң хуше-ва вўды лавәлты ехлўв муй әнтә? Тәм тыләщн, вантә, вера ишки хәтләт дольләт па щитумпийн вўдең хуятат юлн ар рәпата тайләт. Хән па вўды лавәлты хуятлўв кашашәт, мўң веритты кемән дыведа нәтты питсўв.*

Юхи хәшум күтн «Югра лыднуптаты» тахи кәща

Вўды әхләтн кәсәт

Ю. Тарлин хоттел ехләт пидә мойлупсийн мәдйит

хә **Александр Новыхов** айкел верас:

– *Тәм хәтләтн ма вўдең хуятат пидә вәйтантыйдсум па путремәсум. Дыв ләңхәләт, ләлн неңәт тәмәщ кәсупсәтн иши атәлт ширн ат кәссат муй әнтә. Щәлта ши олаңән путәр вәс, хуы мет яма летут кавәрты не ширн па касты шир дэщәтты рәхл.*

Атвантләт хуятат, муйкәм лавәрт рәпата ши неңәт, тывелдт-тухелдт касәлман, верләт. Вән пәмәщипа ясаң мосд лупты Природной ресурсәт, округев культура па спорт тахета, мўв идпи таш кәншты хуятата, хуы дыв тәм кәсупсы дэщәтты нәтсәт.

Владимир ЕНОВ

Владимир Волдин нэмэлдмасы

Там етнхот «И наших душ, и наших рук я славлю единение...» нэмн масы. Щит ханты поэт Владимир Волдин сема питум хатд вўш эвэлт 75 ол постаты паты Ас-угорской айдат хуятат па Волдин немпи культурной наследия тахи ёх инумасн лэщатсат. Мосд ястаты, тэнял общественной связят департамент кэщайт ар-сыр мират дэхсана вэлты щира некоммерческой тэхет кўтн кэспусы лэщатсат, щата там Ас-угорской айдат ёхн ханшум вэн вер нух питас.

Етнхот Ненецкой автономной округ эвэлт юхтум мойң хэ Валерий Ледков пўншас, лўв гитара нарасьюхан юнтман В.Волдин ханшум па ара верум «Ханты» немпи стих арийс.

Елдыхантыпоэтодана документальной кина альсы. Лўведвэлтумими Глафира Филипповна Серебряникова нэмэлдмас, Володяйтелдромнумсан пуха енмас.

Югра мўв оса тахи кэща не Л. Чистова лупас, В. Волдин тэп «Ханты» немпи стихд ханшмал юпийн мирн уша версы па ястас, лўв стихдад ар хураспет.

Там етнхот пурайн мойң ёх кўтн ариты не А. Абдрашитова вэс, лўв хўв мэр Москва хон вошн вэлты композитор не Елена Кожуховская пида инумасн рэпитад. Тамхатд лўв В. Волдин «Малдэ пўналд» па «Радио» стихдэ хўват

ханшум арнаан арийс.

Етнхота В. Волдин рэт Кышик кэрт эвэлт ханнехуятат юхтыйдсат. Вэлдтыйдты эви Зина Долевская па рэт ясаа вэлдтаты не Альбина Хорова мир ещалт стих па поэма лўнатсана.

Ханты мир писатель хэ Еремей Айпин ищи нэмэлдмас, муйсэр ханнехэя Владимир Волдин вэс. Лўв яснад щирн, В. Волдин мир педы шеңк саманхэя вэс. Елдыястас: «Ма хўвн ланхалум лўв Сың-Вар кэртала янхты. Манема шеңк амаш питл вантты, муйсэр тахийн там вудан хэ енмас».

В. Волдин имед Мария Кузьминична Вагатова там етнхотн путартас, муй щирн дын вэйтантайлдсана. Ши пурайн лўв Касум ашколайн рэпитас, лўв хэлум няврем тайман икиды хашас. Там шэк оланаан ши пурайн ханты

радивайн рэпитты хэ Владимир Волдин уша верас, щив юхтас, Мария пида вэтана йис, стихат ханшмалд Мария эвэлт иньшасас, мосталат муй антэ ханшум утлал? Мария Кузьминична яснат щирн, лўв вэлдтаты не иты лўв ханшум стихдад оланаан юхды путартас. Щалта Владимир Ёмвоша манас. Тэп ям арат ол юхды Тэпал вошн йилпа вэйтантайлдсана. М. Вагатова Рая-эвиел ши пурайн Владимир шивалумалд ястас: «Володя-икие, ма ащиема вэла», лўв юхды лупас: «Ма амтана йилум, тэп нан аңкен эвэлт иньшасты мосд».

Ши юпийн дын ияха вэлты питсана. Мария Кузьминична яма нэмэлдэ, муй щирн Владимир Татьяна-эвиел сема питум пурайн шеңк нух амтас, иса дэхаслада ши оланаан путартас.

Щалта Мария Кузьминична «Пасты мана, арием!» ар арийс па етнхота юхтум хуятата ям яснат лупас.

Ас-угорской айдат ёх тахи кэща ланкар не па «И наших душ, и наших рук я славлю единение...» вер ханшум не Е. Молданава путартас, муй щирн там вер тывас:

– «И наших душ, и наших рук я славлю единение...» яснат Владимир Волдин «Мой друг и я» ханшум стих эвэлт вўсўв. Манема амаш, хуы мўң Ас-угорской айдат ёхлўв тамаш вэн вер версат.

Мўң ханты мирев йис пура эвэлт па мират пида дэхсана вэлдт.

Ши юпийн Ёмвошан нявремат Артур Данило, Лиза Иштимирова-Посохова па Илья Волков В. Волдин ханшум стихат лўнатсат.

Юволанаан В. Волдин ханшум «Так Молупси» немпи вэн путар хўват М. Волдинайн лэщатум етнхот вантсўв.

Людмила ШУЛЬГИНА

Увас мұва нартамы китум ёх олаңан киника етас

Ас хадты тыдәш 29-митн Ёмвошн Мўв-авәт па Хәннехә немпи музейн «Жизнь в ссылке: воспоминания, письма, фотографии, документы» немпи киника етты паты вандтупсы вәс. Ши неpek тәняд ван хәтлуп тыдәшн етас.

Мосд ястаты, шит «История ссылки и спецпереселения» немпи киникайн хәншум вер елды тәты питсы.

Мет сырыя музей рәпатнекәт «Жизнь в ссылке: 1930-е – первая половина 1950-х гг.» вандтупсы ләшәтсәт. Щәта мўң тыв нартамы китум ёх пурмәсәт шиваләсүв. Ям арат ол юхды музейн рәпитты хуятәт округев хуяттйин яңхсәт па щимәш пурмәсәт әкәтсәт, дыведа ши верн нартамы китум

ёх рәтлал нәтсәт.

Вандтупсийн па киникайн әкәтты хә Виктор Гулидов, Сүмәтвош райкомпартия секретарь Борис Степанов, Ленинградской области әвәлт Шмидт немәш па тащән рўш Ботовәт хоттел ёх па па ёх олаңан хәншман вәл.

Вандтупсы юпийн киника неpek хәншум хуятәт па тыв, Увас мұвева, нартамы китум ёх рәтлал пида еңта пәсан вәс.

Киника олаңан

путәртмәдн музей кәщә не Светлана Лазарева лупас, хўв мәр тәм неpek хәншман рәпитсәт. Дыведа тәм давәрт сурт олаңан дерамтты ёх нәтсәт. Дыв кўтәдн әкәдәт хәншты не Валентина Патранова, лўв ар пўш тәмәш ёх олаңан путрәт хәншәс. Валентина Васильевна Сүмәтвоша китум хә Виктор Гулидов пишмайт пида рәпитәс. Ши тумпийн тәм вәйтәнтупсийн Москва хон вош пида телемост ләшәтсы, мойң ёх веритсәт В. Гулидов пишмайт давәдты ими Ирина Веденина пида путәртты па мулды верәт олаңан иньшәсты.

Музей кәщә не Светлана Лазарева ясәт ширн, 1990-мит оләтн Увас мұвева нартамы китум ёх олаңан вельши әкәдәт әкәтты питсийт. Щәдта ям арат ол тәм верән тәсы, 2000-мит оләтн йилпа ши олаңан әкәдәт кәншты па хәншты питсийт. 2002-2003-мит оләтн музей рәпатнекәт нартамы китум ёх вәлүм кәртәта яңхсәт. Тәм киника хәншты паты Тюменской, Омской, Свердловской архивәт әвәлт щурәс мулдас неpek кәншәт.

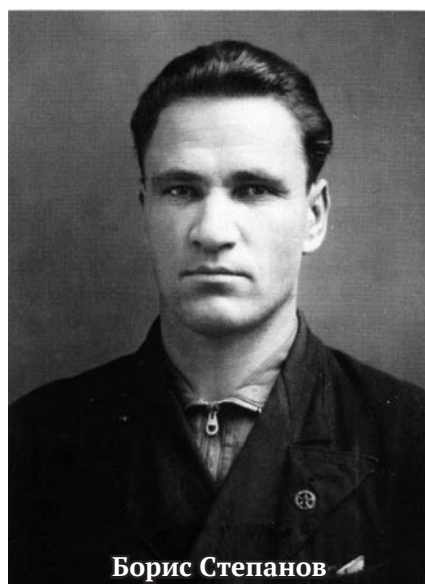

Вәйтәнтупсыя рәтлал юхәтсәт, шит Анна Ильинична Жукова, Лидия Васильевна Бобова, дын ши давәрт пура олаңан путәртсәнән.

Юволаңан «Импрессио» немпи Ёмвошән вән па айнәврәмәтәкты, ариты вәндтәты центр әветпухәт «Ма худна сурма питты ән ләңхалум» немпи етнхот алдәсәт.

Юхи мәнты елпийн тәм вәйтәнтупсыя юхтум кашән хуята «Жизнь в ссылке» немпи киника мойләсы, шит Екатеринбург вошәң «Баско» немпи арсыр неpekәт есәдты тәхийн версы.

Людмила СПИРЯКОВА

Борис Степанов

Виктор Гулидов

Ал хуятата нётты не

Ипүш Леуши хуши вэдмемн Надежда Евлампиевна Циценко пида путартсум, ши не кэртәл хуши общественной советн рәпитл. Щит тухалпи дүв мәшәң хәннехуятата нётты тәхийн вудан неңа вәд, няд кэртән 130-көм щимәш хуят вәд.

АРСЫР ЁХА НЁТЛ

Мүң Леуши кэртэв тум-пи Лиственичный, Ягодный па Дальний кэртәт вәдләт, ма шив нәдам яңхлум уша верты, муй вүрн инвалидәт вәдләт па муйн дыведа нётты мосл. Юхи хәшум оләтн ванкүтлы дыв пәтәда кәсупсәт па ванлтупсәт верлүв, щит пәты дыведа әмәшшәк вәдты питәс. Тәп айлат мәшәң ёх ши вера вүянтылдты ән ләңхаләт. Дыв ищи кәсәт ки, ләдн Ёмвош мәшәң мира нётты хотн дыв немләд ищи уша версыт па щәдсаты ищи нётты питсыт. Нүша вәдты семьяйт хуши ищи дунтылдүв па иньшәслүв, вух, дөтүт тайләт муй әнтә? Тәм йисн кэртэв вера хәлеңа йис, ләдн вош хүдәтн сыстам ат вәс, кашәң хота яңхты питлүв па хотәң ёх пойкүлүв, ләдн веккеши тәпәр ким ал вушкәсәт, щәдта хотләд питарн па ёшн доньш ат хирсәт.

ХОТӘТ КАТРАЯ ЙИСӘТ

Хән ашколайн вәндтылдсум, хуши йисн кэртәвн хәннехәйт худыева рәпитсәт, вүна яньшты ёх шимл вәс. Кашәң емәңхәтл вән ёх нявремләд пида каш верты хота яңхсәт. Интум якты-ариты хәр верәнтты пурайн щәта тәп ветхушьяңкөм хуят омәсл. Күлупев иса катра яис, тәдн-лүңән щәта шеңк ишки. Щит пәты па, алпа, компьютерәт тайтәд пәты кэртәң мир шив яңхты кашды вәдләт. Катра хотн кэртәң мирхотәт верты шир ищи әнтәм, щәдта айлат ёха немхута рүтьшәты. Шеңк мүнәва йилуп күлуп мосл. Киникайт мийдјаты тәхи ищи катра хотн вәд. Интум йилпәтты пиньшәсы, ши вер етшуптәты вәнты дүңәтты непека́т вүйләты шир иса ин әнтәм.

АР ТӘХИ ЛӘП ТӘХӘРСЫ

Сыры Леуши, Дальний, Лиственичный па Ягодный хуши кашәң кэртән кәща вәс, интум няд кэрт хуши и ух хә вәд.

Щиты верты едпийн муй пәты кэртәң мирәтән иньшәссыт? Вантә, интум мүнәва мет лавәрт вәдты питәс. Вудан кэрта Леуши лүңтәсд па кәща мүн хушева вәд. Хән ай кэртәт эвәлт дүв хушеда хәннехәйт юхтылдәт, муй лүв воша мирхота мәнәл, мүн мирәв пида вәйтәнтты морум иса ән тайл. Шуши мирәта нөтум хот ищи тәхәрсы, щит пәты ищи лавәрт вәдты питәс. Сыры 37 шуши няврем щәта ол мәр кәт пүш дәмәтсух дәттыя вухн мийдјасыт. Интум социальной защита хот хуши вухәт тәп кәтхушьяң айлат ёха дәмтут дәтты пәты тәрумләт.

Рәпата Леуши хуши әнтәм, эвәт-пухәт институтәт па колледжәт етшуптәтәд юпийн кэртәдн рәпата ән вәйтләт. Мүн хушева интум рәпата тәп кэртәң кәща хотн, пәльницайн па ашколайн вәд. Вух нүшайн почтайн итәх хуятәт йира павәтсыт, хәшум ёх айшәк вухн сухуптәты питсыт па дыв тәп кәт-хәлүм хәтл рәпитләт. Сыры кэртәвн вух пунты хот вәс, әхәт щит юкана банкомат омәссы. Ши вүш эвәлт сапла пунум муй па вухәт сухуптәты пәты Междуреченск воша яңхты мосл, ед-юхи мәнты нохәд 200 шойт вух арат тын тайл. Сыры хотәт мийдјаты нартуп Леуши хуши вәс, ши пурайн кен вәс уша верты, хән хәннехә хотн мәды. Интум па кэрта яңхты мосл, ләдн Ипотечной тәхия хот вохты непека́т тәты па щәта нартуп оләңән уша верты.

Түт хәритты тәхи ищи ләп тәхәрсы, юхи хәшум оләтн, хән вәнтәв түтн дөты питсы, йилпа ши ут пүншты нумәс павәтсы. Вух шалитты пәты вош хүдәтн нуви түт тәп тәдн дөд, товийн па сүсн етнәтн камн иса пәтләм. Щит пәты пәтләты юпийн кэртәң мир юдн омәсләт, нәмхулта ән яңхләт. Пәтләм күтн тәп айлат ёх кэрт хуят шәшиләты ән пәдләт. Щирн, Леуши хуши шеңк лавәрт вәдты.

РӘПАТА ПЕДЫ КАШДӘТ

Мәванттемән, тәм йисн айлат Мәх рәпитты ән ләңхаләт. Интум дыв ашколайн юврая

вәндтәдыйт – хотхәри люхитты дыведа ән рәхл, дөтәд юпийн хәдәң анәт пәсанән хайты мосл. Вантә, щитәт дүхитты пәты щәта рәпәтнека́т вәдләт. Юдн ищи немәлт верты ән ләңхаләт. Аңкидалн-ашидалн хот верәт верты ки партдыйт, итәхәт полиция пулашч непекиши оләңән хәншләт. Ма ширемн, дыв ай пура вүш эвәлт вән ёхн рәпитты ән вәндтәдыйт, щит пәты вәна енүмтәдн рәпата пәды кашды вәдләт.

СЫРЫ ЙИСН ЯМА ВӘСӘТ

Советской дащ пурайн вәдты ям вәс. Ши оләтн мүн вәсәв, хулта лүңән рүтьшәты мәнлүв па муй пурмәс дөтлүв. Интум муй ширн хәдвәт вәдты питлүв, ән вәдәв. Ши йисн хот пурмәс дәтты пәты вух мийдјаты хотн союмная вух вүйләсүв, процентәт сухуптәты ән мосәс па айкемн әхәт юхды щитәт мәсүв. Хәнты кэртәвн ар хуят ёшвой тайсәт. Мүн семьяев ищи тайс, хән комбикормәт шеңк тынәңа йисәт, нух вудысүв. Хүл, воньшумут, туләх тәм йисн иса шимла йис. Вантә, кашәң сүс Урай, Екатеринбург па па мұвәт эвәлт вой-хүл вәдпәсләты па воньшты мир тыв юхтылдәт. Дыв юпедн вәнтән па юханән немәлт ән хәшәл, щит пәты интум хүд такды омәслүв.

Реональда ОЛЬЗИНА

Хурн: Н. Циценко

Хўд мәты тәхи әнтәм

Нуви сәнхум район Касум воша яңхемн хәнты хә Петр Алексеевич Тоголмазов пида вәйтантийдсум. Лўв вой-хўд ведпәслуман Хўддор кәртән вәд.

Петр Алексеевич 1964-мит одн Хўддорн хәнты семьяйнсемапитәс. Ащел Алексей Иванович па аңкел Анастасия Ивановна (эви опраш немд Тарлина) Тоголмазовнән вой-хўд ведпәслуман ар од мәр рәпитсәнән. Лын няднявремемәйтсәнән. Худыева имеңа, икеңа йисәт, рәпитләт.

Петр Амня вошн ашкола етшуптәс, щи юпийн Серов вошн экскаваторән рәпитты хәя вәндтылдәс. Еша рәпитәс, семнәлд вевтама кәдты питсәнән, лўвела щиты рәпитты ән рәхәс. Щи юпийн Петр Алексеевич кўлупа киномеханика рәпитты вохсы. Тәп лўвела щи вера Тюмень вошн вәндтыйдты мосәс. Вәндтылдәс па Касум вош кўлупән веткем од мәр рәпитәс, кәртән мира кинайт вәндтәс. «Щәдта видеоманитофонәт тыныты питсийт. Кўлупев хуятн тўтн вўщитсы. Щәдта йилуп кўлуп хот омәссы, па щи тўтн ёссы. Щи вўш эвәлт кәртәвн кина ән вәндтәды. Ма рәпата такды хәщсум. Вәрхнеказымский вошн

еша рәпитсум, щәта ищи кўлуп хот вўщитсы. Щи юпийн Сорум вошн рәпитты питсум, па щи кўлуп тўтн десы. Щиты рәпатаем вәтшәсем», – лупәс Петр Тоголмазов.

Щи юпийн тәм хәнты хә Казымской совхозн рәпитәс, 2002-мит одн кәшитты питәс па рўтыщәты мәнәс. Ин яң мулдас од лўв рўтышуман вәд. Тәп рәпата такды омәсты щир ән тайл. Лўв Хўддор кәртән йилуп хот омсәс па вой-хўд ведпәслуман вәд.

Имәд Светлана Алексеевна Тоголмазова (Тарлина) 16 од вўш эвәлт совхозн рәпитты питәс, щәдта вух лўнәтты неңа вәндтылдәс па ар од мәр совхозн бухгалтерә рәпитәс. Интәм ашколайн дәмтутәт давәдты неңа рәпитәд. Ма Петр Алексеевич пида 2012-мит одн вәйтантийдсум. Щи пурайн Анна Тоголмазова эвәл Ёмвошн ЮГУ хуши вәндтылдәс, Антон ай пухәд – ашколайн 11-мит классән, лўв ищи Ёмвоша Югорской университетән вәндтыйдты дәнхәс. Анна щи едпийн па пе-

П.А. Тоголмазов

дагогической колледжән нявремәт давәдты неңа вәндтылдәс.

Петр Тоголмазов яснәд щирн, нявремнәд вәндтыйдләнән, щит пәты Светлана Алексеевна ин вәнты рәпитәд. Вәндтыйдты етшуптәднән ки, лын Хўддоравәдты мәнләнән. «Щит шеңк ям, хурамәң тәхи. Вантә, щәта нявремәт пәта рўтыщәты тәхиверсы. Ин, лупләт, вух әнтәм. Па щит вўщкәсәт, хотдадн ән вәдләт, ара лосәтсийт. Ма щиремн, лўн мәрә шив нявремәт тәты мосл, ат рўтыщәдәт. Щит ям, хурамәң хотәт. Ма нәмтемн, сыры щәта ар лук вәс, сесыйн хәдумсоткем ведсум. Ин

и лук ән шивәдәлүм, пушкан пида вәнт хўват шәшийлдүм, немәлт әнтәм. Рўщәт машинайтән юхәтләт, товийн васы вәдләт», – шумадә лупәс Петр Алексеевич.

Хўддора яңхемн ма П.А. Тоголмазовән юхана хўд ведпәсләты тәсыюм. Щәта Петр Алексеевич пән па холуп вантәс. Лўв вой-хўд ведпәслуман нўшайт тайл, велум хўд мәты тәхи ин әнтәм. Касум вошн совхоза вухсарәт дапәтты щира хўдәт вўдыйт, тәп щәта и кила пәты лўв тәп 8 шойтән мәды. Итәх тәхетн вәтән хуятәта 80 шойтән ев хўд тыныйл, сорт хўд – 100 шойтән. Петр Алексеевич ясәң щирн, сыры олатн ар хўд ведпәсләс, тыныслә па щи вухәтн Хўддор кәртән йилуп хот омсәс. Щимәщ кәртәтн ар хәнты мир вой-хўд ведпәслуман вәдләт па щимәщ нўша тайләт. Ма щиремн, Нуви сәнхум районән хўд вўты тәхи омәсты мосл, дәдн хәнты мир щив хўд мәты щир әт тайсәт па щи эвәлт тыдәщ вух әт вўсәт.

Ма дәнхәлүм иса хәята емәнхәтлпида вўщяяснәт лупты. Лыв ин снумты пухәтмўвев давәдты вера ат вәндтәләт, пушхиет тәлана, әрәна, пәдтапды ат снумсәт.

Надежда НОВЬЮХОВА

Холуп вантәл

Тәм хот лўв Хўддорн омсәс

Арсыр эмәш емаңхәтләт питләт

Россия мұв президент Владимир Путин партупсы ширн 2014-мит ода культура ода версы. Шит пәты тәм ванән Ёмвош «Югра» немуп РИЦ хот йитн айкелд әкәттү ёх округ хұваттұйн культура верәт тәты департамент кәщә не Надежда Казначеева пида вәйтәнтүйдсәт.

Кәщәненевяснәтширн, тәм одн Югра луваттұйн сот мулдас арсыр мұвтәл, российской па округ емаңхәтләт, вәйтәнтупсәт, ванлдтупсәт, лұңтупсәт ләщәттү питлдіт.

Тәндуп тыләш 28-мит хәтл вұш эвәлт ай кер тыләш хәтмит хәтл вәнтү Ёмвошн мұвтәл «Най Аңки» кинофестиваль верды. Тәм пұш ши емаңхәтл мұв илпи питы вуй немн адьсы. Ши тумпийн вәйт дор тыләшн мувтәл увәс мир вән

емаңхәтл постәты питлді.

Елды Надежда Казначеева па емаңхәтләт олаңән иши ай павтәс. Лұв ясәндәл эвәлт уша йис, тәм одн Сәрхәндвош 420 ода постәл, Кондинский район 90 ода йил, увәс мир хурәт хәншты хә Геннадий Райшев 80 тәда йил. Югра мұв государственной киникайт лұңәттү хот иши 80 ода постәл, Нижневартовск вош «Барабашка» немпи государственной акәняң театр тәхи 25 ода

постәты питл, Сәрхәндвош музыкально-драматической театр па художественно-промышленной вәндтүйдтү тәхи 15 ода йилдән.

Россия мұв емаңхәтләт олаңән путәрттү ки, шит хон Петравош йис пурмәс әкәттү пашавитү «Эрми-таж» хот 250 ода йил, Россия мұв вулән поэт ики М.Ю. Лермонтов 200 ода, Россия мұв нарәс сыйт хәншты хә П.И. Чайковский 175 ода олаң вулән ләдл вұш эвәлт 100 ода постәты питлүв.

Тәмхәтл Югра мұвн 460 мулдас арсыр культура тәхетн 15 шурәс ветсот хәннәхә рәпитәд. Мосл ястәты, 2014-митн одн искусствәйт хотәта сыр-сыр нарәсты юхәт,

немәсыя шұңкәт па киникайт ләттү верә 60 миллион мулдас шурәс шойт вух есәлды. Ши тумпийн Мастар па Сәрхәнд районнән хәлүм йилуп культура хот пұншды.

Югра мұв губернатор ими Наталья Комарова партупсы ширн, тәм ода округвн «Год доброй воли» немн мәсы. Надежда Казначеева эвәлт иньшәссув, муйсәр ям верәт мұң хушәва ләщәттүйдтү? Юхды лұв лупәс, итәх вошәтн айлат ёх унтәсн волонтерской верәт тәса вердүйт. Шитү лұңәттү хотәт эвәлт тынды киникайт юхи муй пәдньица вохты рәхәл, айлат ёх имухты мосты непекаәт тәдәт.

Ирина САМСОНОВА

Хәнты мир поэт 75 ода йис

Тәта мосванән хәнты мир поэт Роман Прокопьевич Ругин 75 ода йис. Шит пәта Россия шуши мирәт ассоциация кәщә хә Григорий Ледков лұвәда ям вұща яснәт китәс.

Лұв лупәс: «Рәт мирән па сема питум мұвен пәта нәң вәлупсән хұват шенк ар ям па хурасәң стихәт, әмәш путрәт муй моньшәт хәншсән. Шитәт унтәсн тәмхәтл айлат ёх хәнты ясәң вәндтәләт, рәт мұвәл сәмәңә тәйләт. Нәң хәншум стихдан арәта пұнсыйт па сыр-сыр емаңхәтләтн хәннәхуятәтн аридайт. Нәң есдүм киникайдан Россия мұв тумпийн арсыр па хон пеләк яснәта тулмаштәсыйт. Тәмхәтл шитү лупты рәхл, нәң ар мир пәта стихәт мухты хәнты ёхлүв олаңән тәп ям па вәшкәт айкеләт версән. Елды ишитү шұняңа-хәләңә, ям нумәсн вәда па вериттү кәменән хурамәң путрәт па моньшәт хәннәхуятәт пәта хәнша!»

Роман Прокопьевич Ругин Ас хәдты тыләш юхи хәшүм хәтәлдн 1939-мит одн Питдор кәртән

Дорвош районән вой-хұл вәлпәсләтү хоттәдхуятәт хотн семапитәс. 1958-мит одн Пулңавәт вош педучилище етшуптәс. Әхәт Ленинградвошн А.И. Герцен немуп институтән 1964-мит ода вәнта вәндтүйдмән вәс. Ши вер юпийн 1964-мит ода вұш эвәлт па иса 1968-мит ода вәнта Ващюханов кәртән Дорвош районән әшкола кәщә ләңкәр хәя па иши әшкола кәщә рәпитәс. Шәдта 1968-мит ода вұш эвәлт па 1972-мит ода вәнта Ямал мұв окружной партия КПСС инструктор павәтсү. Шитәх эвәлт 1977-мит одн округән вәдты санаторно-лесной әшкола кәщә рәпиттү питәс па ивулапа истәрия КПСС па хәнты ясәңә педучилищәйн айлат ёх вәндтәс. Нявремәт пида вәшкәта рәпитмәд пәта Министәрство просвещения РСФСР ишәкты непекаән кәтлуптәсү па

1970-мит одн «За доблестный труд» немпи мевәл посн мойдасы.

1990-мит ода Р.П. Ругин «Ямальской меридиан» кәщә рәпитәс.

Хәнты поэт арсыр стихәт муй путрәт иса 1950-мит ода вұш эвәлт хәншты вұянтәс. Сырыя «Лыдәң йиңк» немпи киника лұв хушәда етәс. Әхәт, 1965-мит одн, «Погоня», ши юпийн – «Снежные мелодии» 1976-мит одн, «Метель на ладони» па «Солнце над снегами» 1986-мит одн, «Ранний ледостав» 1988-мит одн,

«В ожидании сына» 1990-мит одн. Ши тумпийн хәнты поэт Прокопий Салтыков пида лұв «Сорни тұтые» немпи киника ай нявремәт әшколайн вәндтәты пәта рәт ясәңән тәса па ямсыева хәншәс.

Хәнты мир поэт Роман Прокопьевич Ругин арсыр Россия мұв газетәйт па журналәт хуши стихәт па путрәт хәншәс. Шәдта лұв киникайдәл арсыр па хон пеләк яснәта тулмаштәсыйт, шит: финской, эстонской, французской, итальянской, венгерской, чешской, испанской, польской па английской.

1988-мит одн Р.П. Ругин СССР Союз писателей литературной тәхи мойлупсыйн юкәнтсү. Тәмхәтл лұв араәтәдн 30 мулдас киника хәншман тәйл. Шимәш вулаң рәпәта пәта хәнты мир поэт «Знак Почета» орденән мойдәсы.

Россия мұв шуши мирәт ассоциация айкеләт ширн хәнты ясәңә тулмаштәс Владимир ЕНОВ

Культура од пүншсы

Россия президент поступсы вўраңан 2014-мит од культура ода адыщасы. Мўн мўевн ши вер иши постаты питды. Ши олаңан путартты паты Ас хадты тыдәшн 30-мит хатәдн кәтсоткем хуят Ёмвош па Ёмвош район эвәлт мирхота әктәшийдсәт. Ши мир күтн каш верты хотәтн рәпитты па рўтыщупсы ләщәтты ёх вәсәт.

Мирхотн вўща яснәт лупсәт Тюменской областной па Ёмвош округ дума депутатңан Геннадий Корепанов па Еремей Айпин, шәлта культура па айкеләт әкәтты мир тәхеңән Надежда Казначеева па Илья Верховский. Ши ёх тухәлпи рўщ па мусульманәт Тәрум хотәңән рәпитты хәйңән иерей Сергей Нагорный па имам Рустам Хазрат Аминов, вошев кәща ләңкәр хә Владимир Букаринов па Ёмвош район ух хә Пётр Захаров ясаң вўйлясәт.

Еремей Айпин нәмәсл, тәм одн ар әр пунты мосл, ләдн каш верты хотәт па шәта рәпитты мир ямсыева ат нәтсыйт. **Надежда Казначеева** ясаң ширн, округ хўваттын культура хотәт пурмәслад пида 70-90-кем процент вўша катрая ийсәт. Тәм пўшши вер тўңмәтты питды. Искусства ашколайт ийлуп пурмәсәт ләтты вухн мәлдыйт. Шәлта дўв ай павтәс, хуты 2014-мит одн сот мултас якты-ариты хәрәт, вантупсәт па емәңхәтләт ләщәтдыйт. Ши күтн Олаң Мўвтел ләдә сот ода ювум пура постәды; Михаил Лермонтов па Геннадий Райшев сема питум хәтәдңән пурайн, Сәрханл па Кондинской район, окружающей киникайт мийлјаты хот хәтләт па мирхотәт верлдыйт. Шуши мир емәңхәтләт эвәлт Тыдәш поры па Вурңа хәтларсыр кәртәтн па вошәтн питл.

Владимир Букаринов ай павтәс, тәм пўляң Ёмвошн 1500-кем непекәң

ёх хәс мултас каш верты па киникайт мәты лапәт хотн рәпитләт. Ёмвош районән ши хотәт күтн арәд пеләк 1970-мит олаңн омәсыйт. Мўн вошевн ши верямәшәкәвәл, вантә, тәм йисн ийлуп кўлупәт па библиотекайт омәсыйт. **Пётр Захаров** лупәс, Ёмвош район хуши интум ветяңкем кўлуп па непекәт лўңәтты хот вәд. Кўш 2008-мит од вўш эвәлт вух нўша пура питыләс, ишипа дыв хушеда кашәң од ит-кәт шимәщ хот омәсды.

Вўща яснәт сухәнтум юпийн мирхотәң ёх рәпатайладал па культура од постаты олаңән ар тәхия путартты мәнсәт. «Дыләң союм» хотн рўтыщупсәт ләщәтты мир путәртсәт, хута па муй ширн шуши мирәт вәлупсы рўтыщәты хуятәта вантәтты. Путәр олңитты елпийн ши хот кәща не **Татьяна Вадичупова** мойң ёха ай павтәс, муйсәр верәтә дыв хәнтты па вухәлн явремәт вәндтәләт па муй хура-суп якты-ариты хәрәт ләщәтләт. Ши юпийн туризм ләщәтты тәхи кәща не **Анна Линкер** ши вер олаңән путартты олңитәс. Лўв лупәс, дыведа этнографической рўтыщупсы ләщәтты шеңк әмәщ. Интум «Дыләң союм» тәхи шивалумәд юпийн нәмәсл, мосәң, рўтыщәты мир шив иши тәтылјаты, ләдн шәта шуши мир культура па ат вантләт. Тәм йисн нўм мўв ёх ар тәхетн Вурңа хәтл па Тыдәш поры вантсәт.

«Югра-Сервис» тәхи ух не **Светлана Терехова** ай павтәс, дыв Кышик кәрта

рўтыщәты ёх тәтылјаты вўтыщыйлсәт. Ушәңа ши вер ән тывәс, шәта әнтәм шимәщ ёх, хуйтат па мир пида рәпитты хошләт. Шәлта ши не нәмәсл, Ёмвош район кәща П. Захаров дыведа ат лупәл, муйсәр вўт кәртәта нўм мўв ёх тәты рәхл? Вантә, дыв ши вер ушәңа ән вәдәл. Интум «Югра-Сервис» вәл-вәд рўтыщәты хуятәт «Колмодай» община верум вәнт кәрта тәтылјәт. Тәп па тәхет ити шәта шуши ёх ямсыева ән вәдәт, муй арат вух дыв эвәлтәда вўты мосл. **Анриетта Вагнер** «Национальная община «Обь» тәхийн рәпитл, лўв нумсәдн немасыя непек хәншты мосл па рўтыщәты ёха орты, муй дыведа вәнт кәртәтн верты рәхл па муй верты ән мосл.

Григорий Савин Ёмвош районән «Досуговой центр «Имитуй» хотн кәщәя вәд. Ши тәхи 1 миллион 300 шурәс арат гектар мўвн мәсы па шив хўд вәдты, вәнт вой павәтты арсыр мир тәтылјдыйт. «Имитуй» хәдүм рўтыщупсы ләщәтәс. Ас нопәтты-ай тәхет потты тыдәшәтн Ёмвош эвәлт хўд вәдпәсләты ёх 35-кем километра вўша хопн муй тўтәң хопн

вәнта тәдыйт. Иши артән рўтыщәты мир хәдүм хәтлә Кышик воша яңхләт, шәта вәлпәсләдәт па хәнтәт вәлупсы вантләт. Вәйт дор па лыпәт хойты тыдәшәңән нўм мўв ёх Мосум юхан хўват хўд вәдты па вәнт кәртән вәдты хәнтәт хуши яңхләт. Тәм пўляң вўды тәщәт пида ши ёх Мосум па Итјях юханңән хуши вәдләт. Дыв кәртлал Кышик эвәлт 80-кем километра вўшн омәсләт. Г. Савин лупәс, щит паты дыв хушеда рўтыщәты хәннәхәйт тәтылјаты лавәрт. Вантә, лўңән юханңән нух сордаңән па тўтәң хопн шив мәнты шир әнтәм. Шәлта шеңк ар пелңа па клещ немуп войт вәдләт.

Тәмәщ верәт олаңән мирхотәң ёх путәртсәт. Мосл лупты, мирхот етшуптум юпийн Ёмвош кәща па Ёмвош район ух хә непекн ёшпос пунсаңән. Ши утн немасыя хәншсы, муйсәр якты-ариты хәрәт, емәңхәтләт па вантупсәт культура од постаты паты Ёмвошн па районән вәдты каш верты ёх ияха ләщәтләт.

Реональда ОЛЬЗИНА

Хурн: Татьяна Вадичупова

Югра мўвн вэлты тынӑн мир!

Мўвтел мирӑт рэт яснӑт емӑнхӑтл пӑты Ёмвош округев дума депутатӑт эвӑлт ма нынӑна вӑн вўща яснӑт китлѳм!

Арсыр емӑнхӑтлӑт кўтн мўвтел мирӑт рэт яснӑт хӑтл - щит иса мирӑт пӑты вера мосты емӑнхӑтл. Тӑм емӑнхӑтл ЮНЕСКО ӑх унтасн версы, дӑдн арсыр мирӑт рэт яснӑт елды ат вӑсӑт.

Щит пӑты кашӑн хӑннехуята мосл йис культура верӑт дерӑмтты па елды айлат ӑх щи верӑта вӑндтӑты.

Югра мўвн вэлты хӑнты па вухаль мирӑн пӑты тӑмхӑтл ям арат поступсӑт дӑщӑтсыйт. Щи кўтн рэт ясӑнӑн верӑт ищи вантман тӑйдыт. Нӑмӑслѳм, елды ищиты ям нумасн арсыр мирӑт яснӑт дӑвӑдман тӑйты питлѳв.

**Ёмвош округ дума хот кӑща хӑ Б.С. Хохряков
Хӑнты ясӑна тулмаштӑс
Ирина САМСОНОВА**

И. Самсонова вермѳхур

Нявремӑт рэт ясӑна вӑндтӑдыт

Йилѳп щирн хӑншты вер олӑнӑн

«Хӑнты ясӑн» газета лўнӑтты тынӑн хуятӑт! Ин тӑм ванӑн йилѳп щирн хӑнты ясӑнӑн хӑншты вер нух вантсы па ученый ӑх дӑнхӑлӑт итӑх йилѳп пуквайт алфавитн хӑншты. Мўн, общественной связят Департамент хуща рӑпитты ӑх, нын эвӑлтӑна иньщӑсты дӑнхӑлѳв, йилѳп хӑншты па лўнӑтты вер нынӑна мӑстӑл муй ӑнтӑ. Муй щирн интӑм хӑншлѳв, муй щирн йилѳпа хӑншты мосл, ин тӑм таблицайн вантаты па верум анкетайн нын кашӑшты утӑна пос вераты. Тӑм яснӑт мўн филологической наукайт доктор В.Н. Соловар хӑншум киника эвӑлт вўсѳв, щит «Краткий орфографический словарь хантыйского языка (казымский диалект)», 2013-мит одн есӑлсы.

Нын немдӑн па опрӑщнемдӑн ад хӑншалн. Мўцева вантты мосл, йилѳп хӑншты па лўнӑтты вер хӑнты мир пӑты мӑстӑл муй ӑнтӑ. Юхды китум яснӑт похда ӑкӑтдыт па щи эвӑлт уша йил хӑншты вер олӑнӑн.

1. Нынӑна ушӑн муй ӑнтӑ йилѳпа хӑнты ясӑнӑн хӑншты па лўнӑтты вер?

1. Ушӑн, щи олӑнӑн ма вӑйтлѳм.
2. Хутты тӑм олӑнӑн хӑлдясум.
3. Ӑнтӑ, щи олӑнӑн немӑлт ӑн вӑйтлѳм.
4. Тӑм олӑнӑн немӑлт лупты ӑн веритлѳм.

2. Нын нӑмӑстӑнӑн, тӑмӑщ йилѳп алфавитн хӑнты ясӑнӑн хӑншты мосл муй ӑнтӑ?

1. Мўцева мосл.
2. Ӑн мосл.
3. Щи олӑнӑн путӑртты щир ӑн тӑйлѳм.

3. Нын нӑмӑстӑнӑн, йилѳп хӑншты па лўнӑтты вер ки вўды, муй щирн хӑнты яснѳв елды вӑлты питлѳ?

1. Яма.
2. Интӑм щирн.
3. Атма.
4. Щи олӑнӑн путӑртты щир ӑн тӑйлѳм.

Тӑм неспек www.khanty-yasang.ru сайт хущи лўнӑтты па вўты рӑхл. Юхды яснӑт нын интернет хўват китты веритлӑты: luima@ugracom.ru, щӑлдта тӑм факс хўват: 8(3467)33-17-52, телефон хўват путӑртты: 8(3467)33-24-02. Щиты лупты щир ӑн тӑйлӑты ки, пӑщта хўват пишмайн китӑты: 628011, г. Ханты-Мансийск, ул. Комсомольская, д. 31, каб. 500.

Интӑм хӑншты яснӑт	Йилѳп алфавит щирн
ара шохрумтыйлты	ара шохрӑмтыйӑлты
ӑлдийлты	ӑлдийӑлты
дӑмӑтлӑты	дӑмӑтлӑты
пӑннӑмӑты	пӑннӑмӑты
тӑпӑн	тӑпӑн
хӑнхӑтыйлты	хӑнхӑтыйӑлты
хӑлдийлты	хӑлдийӑлты
хевиты	хевиты
юхтуптыйлты	юхтуптыйӑлты
кемн	кемн
мень	мӑн
вет	вӑт
мевд пос	мӑвӑд пос
дӑвтыйлты	дӑвтыйӑлты
доньщ	доньщ
ӑхтыйн	ӑхтыйӑн
ольмемӑты	ольмемӑты
питлѳптыйлты	питлѳптыйӑлты
пӑрдӑтлӑты	пӑрдӑтлӑты
яньщты	яньщты

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№4 (3400), 21.02.2014

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры

Издатель
Департамент общественных
связей Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры

Редакция

Главный редактор –
Решетникова Р.Г.
Телефон (3467)33-36-82

Заместитель главного
редактора – **Вах Н.И.**
Телефон (3467)33-24-02

Ответственный секретарь –
Новыхова Н.В.
Телефон (3467)33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467)33-17-52
E-mail: luima@ugracom.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:

ОАО «Издательский дом
«Новости Югры» г. Ханты-
Мансийск, ул. Мира, 46.

Подписано в печать:

по графику 19.02.2014 г.
в 15.00.; фактически
19.02.2014 г. в 15.00.
Индексы **04393, 54393**
Тираж 2210 экз. Заказ 1379.
Цена свободная

Газета зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в сфере
связи, информационных

технологий и массовых
коммуникаций по
Тюменской области,
ХМАО-Югре и ЯНАО.
Свидетельство о
регистрации ПИ №ТУ 72-
00796 от 23 января 2013г.
Мнение авторов
публикаций не
обязательно отражает
точку зрения
редакции.